

God aanroepen

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

1^e schriftlezing: Psalm 91

2^e schriftlezing: Exodus 17, 1-7

3^e schriftlezing: Lukas 4, 1-13

Inleiding

Het jaarthema van de Regenboogkerk is zingen met je ziel. Het lied dat vandaag, aan het begin van de Veertigdagen, de voorbereidingstijd op het Paasfeest, centraal staat, is Psalm 91. Wat doen wij eigenlijk wanneer wij God aanroepen? Gedragen wij ons onvolwassen door onze onmacht te verbergen achter een almachtig Vaderbeeld? Koesteren wij onze afhankelijkheid? Zijn we op zoek naar een mirakel? De vroege kerkvaders meenden dat Jezus door de duivel te verwerpen de zondeval die Adam en Eva beleefden ongedaan maakte. Maar het eigenlijke contrastverhaal is dat van de Israëlieten die in de woestijn God op de proef stelden in Exodus 17 met hun geklaag. De antwoorden van Jezus vormen dan de uitleg van Psalm 91. Wat doen wij als we God aanroepen?

Thema: God aanroepen

Gemeente van Christus,

wie op God vertrouwt wordt niet onkwetsbaar. Dat weten wij heel goed. Er zijn teveel mensen die ziek worden. Er gebeuren teveel ongelukken. Wij kennen teveel onrechtvaardig afgelopen oorlogen, waarbij het de slechteriken waren die wonnen, terwijl de mensen die vasthielden aan het goede verloren. Wij weten van teveel onrecht in de wereld, dan dat wij kunnen aannemen dat de bijbel ons zou kunnen overtuigen dat wie op God vertrouwt onkwetsbaar is.

Toch bezingt zingt de dichter van Psalm 91 zijn Godsgeloof met een haast grenzeloos en kinderlijk vertrouwen. Na zijn serie voorbeelden zou je inderdaad gaan denken dat hij zich onkwetsbaar waant in de bescherming van deze eeuwige God. Ongetwijfeld hebben vele joodse uitleggers geworsteld met de betekenis van deze psalm.¹ Zij waren ook niet blind. Hoezeer zij God ook wilden eren, samen met de zanger van Psalm 91 als hun bevrijder en beschermer! Zij waren lezers, niet alleen van de bijbel, maar van het hele leven en zij begrepen heel goed dat Godsvertrouwen mensen niet onkwetsbaar maakt. Integendeel, wie op God vertrouwt is juist heel kwetsbaar, juist omdat hij of zij het heeft geweigerd cynisch te worden in een harde wereld. Je wordt op een heel bepaalde manier juist kwetsbaar wanneer je weerstand biedt aan de verleiding de zin van het leven te zoeken en te vinden in louter materie, spektakel en

dwingende macht. Maar 'de mens leeft niet van brood alleen.'

In deze bewustwording vinden wij Jezus zoals de evangelist hem tekent in de woestijn, direct na zijn doop in de Jordaan, aan de vooravond van zijn optreden in het openbaar. Daar aan de Jordaan, zo vertelt ons Lukas, hebben die wonderlijke woorden geklonken:

Jij bent mijn geliefde Zoon,
in jou vindt ik vreugde.²

De heilige Geest daalde neer in de gedaante van een duif. Nu zal het er op aan komen te verstaan wat dit betekent. Staat hier, in de woestijn die de wereld kan zijn, Gods Zoon als een onkwetsbare gestalte, immers de volmaakte mens? Leidt de weg van de ascese tenslotte tot de onaantastbaarheid?

Als het gaat om duivelse influisteringen in de wildernis, dan gaat het natuurlijk niet over een sprookjesachtig moment waarin Jezus letterlijk na veertig dagen door letterlijk een of ander mythisch wezen, een soort monstertje met horens op bokkenpootjes, ondervraagd zou zijn. Dat is wel een geliefde vorm van afbeelden geworden, vooral in de Middeleeuwen. Maar het is belangrijk dat wij ons door deze fabelachtige voorstellingen niet laten afleiden en niet gaan denken dat het een soort sprookje is dat inmiddels zijn betekenis wel zal zijn verloren. De essentie is dat Jezus weerstand biedt aan de wijze waarop het eraan toegaat in de wereld. En dat is razend actueel. Hij zal niet de lege magen van mensen misbruiken om ze aan zich te binden door brood. Hij zal ervan afzien mensen te manipuleren door dwingende macht. Hij zal zijn God niet opvoeren ter meerdere glorie van zichzelf. Als Jezus God aanroept, zal het eenvoudigweg zijn om zijn liefde voor mensen. Dat is de liefde die kwetsbaar maakt. Jezus zal zich laten kwetsen voor zijn vrienden. Juist zo is hij ons mensen nabij, niet alleen wanneer het ons goed gaat. Hij is ons nabij, juist ook wanneer wij lijden aan de zwaarte van het leven op aarde. Daar kunnen wij van verzekerd zijn. Juist als wij een moeilijke weg hebben te gaan en het gevoel hebben aan een woestijntocht begonnen te zijn. Juist dan gaat hij met ons mee.

Ik moet denken aan Job. Zeker, Job was gezegend. Van Job werd verteld dat hij de aanzienlijkste man van het Oosten was. Hij was rechtschapen en onberispelijk. Hij had ontzag voor God en meed het kwaad. Toch maakte dit alles Job geenszins onkwetsbaar. Alles kon hem zomaar uit handen worden geslagen. Alles werd hem uit handen geslagen. Maar als zijn vrouw hem dan aanraadt ook zijn Godsvertrouwen maar te laten varen, dan is het antwoord van Job:

Je woorden zijn de woorden van een dwaas.
Al het goede aanvaarden we van God, zouden we dan het kwade niet aanvaarden?³

Er staat niet dat Job het kwade toeschrijft aan God! Gelukkig is dit in de Nieuwe Bijbel Vertaling beter vertaald dan in de vertaling van het Bijbelgenootschap van 1951.⁴ Wat er staat is eenvoudigweg dat Job er rekening mee houdt dat het kwade hem kan overkomen, maar dit tast de essentie van zijn Godsvertrouwen niet aan. God is zijn laatste strohalm. Die neemt niemand hem af! Ik geloof dat hier ook de essentie van Psalm 91 wordt gevonden, zeker zoals Jezus die leest. In de wildernis, door de duivel op de proef gesteld, gaat Jezus niet schermen met zijn Godsgeloof waardoor hij op zijn beurt God zou gaan beproeven. Hij leeft met zijn God. En dat wordt door geen duivelse list ondermijnd of aangevochten.

Er is vaak gedacht dat de verzoeking van Jezus in de woestijn in bijbels perspectief functioneert als een contrastverhaal ten opzichte van Adam en Eva in het Paradijs. Beiden, Jezus en de eerste mensen worden immers door een duivelse stem aangesproken. Waar Adam en Eva falen, zou Jezus zijn geslaagd. Adam en Eva doen wat de duivel zegt. Jezus vindt kracht om hem af te wijzen. Hier zit wel wat in. Maar ik denk toch dat het eigenlijke contrastverhaal op een heel andere plaats moet worden gezocht, namelijk bij Israel, onderweg in de woestijn. Wij hebben gehoord dat zij God op de proef stelden toen ze dorst hadden bij Massa en Meriba, dat betekent letterlijk: 'beprouwen' en 'ruzie maken'. Zij maakten daar hun Godsvertrouwen afhankelijk van de oplossing van hun onmiddellijke lichamelijke probleem. Zij hadden letterlijk dorst. Dat probleem moest worden opgelost. Maar het verhaal vertelt ons dat niet daarin het fundament van ons geloof kan worden gevonden!

Wat doen wij dan eigenlijk wanneer wij God aanroepen? Zijn wij tenslotte toch zo afhankelijk? Is het inderdaad de nood die leert bidden? Misschien is het wel waar dat wij geneigd zijn God te vergeten wanneer we materieel alles mooi voor elkaar hebben. Misschien is dat een belangrijke reden dat mensen

tegenwoordig minder belangstelling hebben voor het geloof dan in tijden van armoede, oorlog en grote bestaansonzekerheid.

Maar wie God aanroeft? spreekt een diep vertrouwen uit dat verder gaat dan het uiterlijk, verder dan het zichtbare, veel verder dan het louter materiële. De duivel citeert de psalm op valse wijze. Hij doet een appèl op het uitwendige mirakel. Het echte Godsvertrouwen kent hij niet. 'Roep je mij aan, ik geef antwoord...'⁵ Dat betekent niet dat er geen kwaad meer zal zijn op je weg. Dat betekent wel dat je in Gods hand bent, wat er ook gebeurt. En dan ben je oog in oog met het kwaad niet machteloos. Wanneer hij hen uitzendt, zegt Jezus tot zijn leerlingen:

Bedenk wel: ik heb jullie macht gegeven om slangen en schorpioenen te vertrappen en om de kracht van de vijand te breken, zodat niets jullie kan schaden.⁶

Jezus citeert in zijn woorden aan zijn leerlingen, verderop in het evangelie, dezelfde Psalm 91, maar in zijn mond zijn het woorden van geloof geworden die zelfs als het kwaad zich zal manifesteren in zijn volle omvang, niet zullen kunnen worden aangetast. De morele kracht die wortelt in God gaat voor het kwaad niet opzij. De verbondenheid met God zal er zijn, tot in de dood.⁷ Die verbondenheid is er geweest tot in de dood van Jezus zelf en die zal er mogen zijn tot in onze dood. Maar dat is geen bewijs van een levensverzekering zoals je die op aarde kunt afsluiten. Het is tenslotte het diepe vertrouwen dat de betekenis van ons leven veel meer is dan het onmiddellijk zichtbare in de ogen van de mensen.

Dit geloofsvertrouwen wordt niet uit een boekje geleerd. Het wordt niet geconstrueerd door filosofische redeneringen. Dit Godsvertrouwen praat je niemand aan. Het is een geschenk, een diep gevoeld besef van dankbaarheid, dat we leven uit genade, niet omdat we het zelf allemaal zo goed doen of altijd zegevierend als winnaar uit de strijd komen. De Veertigdagen die voor ons liggen zijn bestemd om ons te helpen dit geheim, misschien wel opnieuw, op het spoor te komen. Laten we ons ervoor open stellen, in navolging van Jezus Christus, onze levende Heer. Amen.

Uitzending en zegen

Wij gaan de Veertigdagen in. Als u van hier gaat, weet dat u gezegende mensen bent. U bent gezegend met een God, uw vertrouwen waard. Hij beschermt u tegen het kwaad. Wie op hem vertrouwt ontvangt nieuwe moed, om zelfbewust op weg te gaan, ook wanneer wij kwetsbaar in het leven staan en sterfelijke mensen zijn. Onze God gaat voor ons uit.

De Heer zegene u en behoede u,

de heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig,

de Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.

Noten

¹Niet dat hij expliciet Psalm 91 bespreekt, maar ik noem: Kushner, H.S., *Als 't kwaad goede mensen treft*, Baarn 1983.

²Lukas 3,22.

³Job 2,10.

⁴'...zouden wij het goede van God aannemen en het kwade niet?' NBG 1951.

⁵Psalm 91,15.

⁶Lukas 10,19.

⁷Cf. Kraus, H.-J., *Biblischer Kommentar Altes Testament, XV/2, Psalmen, 2. Teilband, Psalmen 60-150*, Neukirchen/Vluyn 1989, 808-809.

Figuur 1: Verzoeking in de woestijn, mozaïek, Monreale Palermo, Italië. (Teksten: 'Als u de Zoon van God bent, beveel dan die steen in een brood te veranderen.' 'De mens leeft niet van brood alleen.'